

У последњих десет година из наше земље у иностранство отишло 500.000 углавном младих људи

Према процени стручњака и истраживача, нашу земљу у последњих десетак година напустило је 500.000 младих. Остали су углавном они који нису имали могућности да оду или нису могли да преброде психолошке баријере и, наравно, они који су добро живели захваљујући припадности неком „клану“.

Подаци из последњег пописа становништва, спроведеног 1991. године, говоре да је већ тада само у Србији евидентирано 202.850 лица на привременом раду у иностранству. Ако се обрати пажња на структуру њихове стручне спреме и упореди са подацима пописа из 1971. и 1981. године, види се да се међу онима који су отишли из земље повећао проценат лица са високом и вишом стручном спремом и то са 1,8 одсто 1971. на 6,2 одсто 1991, док опада број оних са нижим образовањем. Имајући у виду све догађаје, политичко-економско-културне процесе који су уследили после 1991. према проценама неких аналитичара, који су пратили овај процес, број оних који су отишли из земље се удесетостручио.

Први су отишли физичари

Испитивање је обухватило 1.968 особа у старосној доби од 15 до 29 година методом интервјуа. Резултати овог испитивања су поражавајући. На питање да ли сматрате да имате перспективу за квалитетан живот у земљи, 40,55 одсто испитаника одговорило је да само делимично могу да реализују своје способности. Да нема перспективу да

ководилаца овог истраживања. У истом истраживању интервјуисани су упитани и да ли је неко од њих лично познатих вршњака отишао у иностранство. „Знам их више који су отишли у иностранство“ одговорило је 49,44 одсто. Да имају два-три познаника у иностранству одговорило је 26,12 интервјуисаних, а једног по-

њака техничке струке. Сам Владимир Гречић процењује да је те 1995. године за последњих четврт века преко 30.000 високообразованих стручњака напустило Србију и Црну Гору, а више од њих 50 се, према прецизним објективним критеријумима, могу уврстити у врхунске стручњаке. (Поређења ради, пописни податак за

Музика као лек за носталгију

Нема довољно података о томе како тече процес прилагођавања у другој средини, али несумњиво је да то јесте проблем. Носталгија мучи велики број наших људи, то се види и по томе што они лако прихватају наше шунд певаче. Није више толико битна ни естетска вредност те музике, колико да ли их она подсећа на завичај.

зитета. Или повећавање старосне границе радног века запослених умсто да се она смањује и на тај начин се отвори простор за запошљавање већег броја младих људи.

О третману научних радника и професора факултета најбоље говори величина њихове плате. Додуше, мора се признати да вели-

Демографска куга којој као да нема лека

Југославија вероватно светски шампион у извозу младих високообразованих стручњака. Др Бора Кузмановић: „Лако је надокнадити одлазак аутомеханичара, а тешко научника“

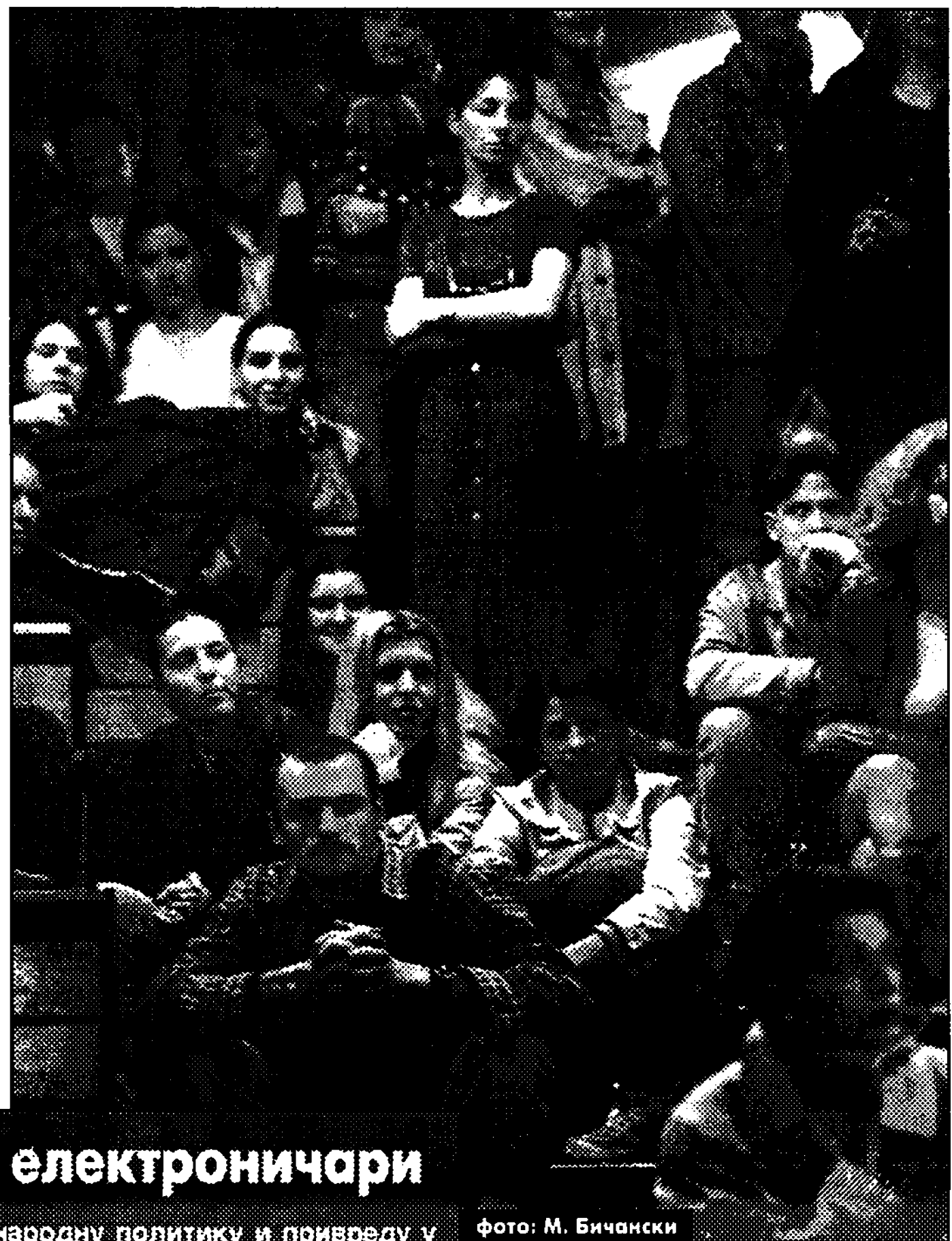

фото: М. Бичански

Највише одлазе електроничари

Истраживање Института за међународну политику и привреду у Београду, спроведено под руководством Владимира Гречића, пружа информације о емиграцији наших научника и стручњака који су у протеклом петнаестогодишњем периоду напустили наше универзитете, истраживачке институте и истраживачке центре радних организација. Према резултатима ових истраживања, у наведеном периоду је из поменutih установа отишло око 1.068 истраживача, уз оградом да је на упитнике одговорило 3/4 испитаних институција. Стога Гречић процењује да би број истраживача могао да буде 1.400. Он истиче да се ради о истраживачима у најбољем стваралачком добу и највишег образовног степена. Најчешће су одлазили стручњаци из области електронике, физике, математике, хемије и медицине.

укупно 12.587 више и високообразованих лица на привременом раду у иностранству. Сасвим је извесно да СР Југославија данас може да се похвали да је постала првак Европе, ако не и света у „извозу“ високообразованих кадрова. Колико је тај „извоз“ профитабилан за земљу јасно је сваком иоле разумном човеку. Ову појаву прокоментаришао је за наш лист и професор др Бора Кузмановић са Катедре за социјалну психологију Филозофског факултета у Београду.

Последње миграције које су се догодиле деведесетих биле су специфичне по томе што су најпре масовне, а затим и по томе што је, нарочито последњих година, одлазио млади и стручни кадар. У овој последњој деценији двадесетог века узрок миграције у иностранство има више и комбиновани су. Пре свега, то је нестабилна политичка ситуација, страх од рата, страх да се не погине, нарочито код младих. Кад год је била објава да долази до неке мобилизације, један део је бежао преко границе, један број њих се враћа а други је остао. Али су,

Бегне илаше професора

свакако, по мом мишљењу, доминантни економски узроци. Инфлација је била огромна, привреда је пропала, тешко је обновити, број незапослених је стално растао, млада могућност запошљавања у струци. Све то доводи до тога да се млади стручни кадар одлучује на одлазак у иностранство. То је онај најспособнији део младих стручњака, то су они који процењују да могу „да издрже“ да оду и снажу се тамо. Уједно, то је и најскупији део људских ресурса, да тако кажемо. Сви они одлазе са великом неизвесношћу да ли ће се у току радног века, а и иначе, врати-

ти. Испитивање о емиграционим намерама наших научника и стручњака запослених у научноистраживачким институцијама, спроведеним 1996. под руководством Владимира Гречића, дало је веома забрињавајуће резултате. Наиме, 76,6 одсто испитаника је размишљало о одласку у иностранство, а чак 27,3 одсто су већ презели неке конкретне кораке.

У литератури која је резултат истраживачког рада могу се наћи подаци да су прво, рецимо осамдесетих година, почели да одлазе физичари - каже проф. Кузмановић. Осамдесет четврте један наш аутор у свом раду наглашава појаву да студенти физике неће да прихватају понуђене сазнања да ти очигледно врло способни млади људи не желе да имају ма какве обавезе у земљи пошто су себи још у току редовних студија обезбедили, и то врло лако, места за докторске студије у иностранству, пре свега на америчким универзитетима. Може се рећи да је код једног дела стручњака мотив за одлазак у иностранство била перспектива, могућности стручног унапређења. Није, дакле, буквално зарада него важност развоја у струци што је за стручњаке увек важан мотив. Дакле, добри стручњаци не само да желе да зараде већ желе да се и да имају могућности да се баве својим послом, да се усавршавају и то је посебна врста мотива. Према неким подацима нарочито много је отишло електроинжењера, лекара (посебно одлазе хирурзи), стоматолога и научних радника. Нека испитивања показују да се и у тубини, такође јављају специфични социјално-психолошки проблеми. То је проблем уклапања, интегрисања у средину почев од навика, исхране, људских односа, начина рада, културе, норми, система вредности. Они мање образовани најчешће живе тако што су и даље ментално везани за ову земљу, а тамо раде у нади да ће се вратити. Штеде новац и овде праве куће. Код њих проблеми настају најчешће кад се тај ци-

Велика несрећа за земљу

кљус заврши, када мисле да су урадили то што су планирали. Тада увиђају да су уложили новац у кућу која остаје празна, јер родитељи умрли, а деца с њима неће да се врате у Југославију. Или ако су оставили децу у Југославији да се ту формирају онда у једном тренутку уочавају да су се отуђили, да између њих и деце има мало веза, деца су отишла својим путем. Код високообразованих мање се јавља та оваква проблема, али опет постоји проблем навикавања на нову културу, интегрисање у њу. Освежај неравноправности нарочито се јавља код оних струка које морају да полагају неке додатне испите - или испочетка да се докажу, иако освежај да знају колико и други истиче професор Кузмановић.

Евиденцију оних који су отишли да живе и раде у иностранству немају ни државне институције попут Савезног завода за статистику и Савезног министарства за тржиште рада и миграције. До податка о броју оних који су отишли из земље може се доћи једино пописом становништва. То значи да ће држава тек априла 2001. године, када ће бити попис становништва, бити познато колико је остарила и осиромашила у људском капиталу.

Очигледно је да у овој држави нико тај проблем озбиљно није узимао у обзир и њиме се бавио. Генерација која оде јесте изгубљена генерација и то је вишеструко несагледива штета за земљу. А држава ништа није учинила, није покушала да заустави ово демографско сакаћење. Напротив, законима и иницијативама из државних институција као да се желело супротно. Наведимо само пример Закона о универзитету који је отерао неколико стотина асистената и професора са Београдског универ-

Тешка одлука

Одлуку да се оде није нимало лако донети. То је крупна одлука и из сусрета са њима, нарочито онима којима сам писао претходно, видно сам колико је то тешко - каже професор Кузмановић. Онај ко одлази треба да напусти амбијент где је одрастао и где је најбоље функционисао. Многи имају проблем јер треба да напусте породицу, родитеље, браћу сестре, да промените начин живота, амбијент, људе. Мора постојати висок степен незадовољства да бисте такву одлуку донели. Самозаваравањем да је одлазак привремен, покушавају себи да олакшају и одлуку и боравак тамо.

кватна замена - указује проф. Кузмановић. Намеће се утисак да оне који су водили државу није уопште било брига да ли ће млади отићи или неће отићи у иностранство. Изгледа да је једино било важно да се сачува власт. Управом отварањем вентила према иностранству, они су на неки начин омогућавали одржавање власти, јер се смањивао притисак, опала је тензија у земљи. Што је више њих отишло у иностранство, мање је оних који ће се бунити. И без свих наведених података, свако од нас непосредно може да уочи и осети величину и значај појаве одласка младих људи из наше земље. Једноставно, свако од нас познаје приличан број људи, рођака, колега, комшија, пријатеља, школских другова који су ишле у „белом свету“. Појава тако масовне емиграције младих и стручних кадрова тешка је несрећа за сваку земљу којој се дешава. Последице и драматичне размере емиграције младих из наше земље током протеклих десет година тек ће се видети у будућности.

МАРИЈА ПЕТРИЧЕВИЋ

„Пупин“ изгубио 51 научника

Чињеница је да су они који су отишли најчешће планирали да то буде на краће време, али су после продужавали боравак или остали „за стално“. Према неким подацима из Института „Михајло Пупин“ од 1980. до 1990. године у иностранство је отишао 51 истраживач. Ти одласци су са мањим изузетцима били квалификовани као неплаћено одсуство ради усавршавања у иностранству, које се продужавало све до подношења захтева за рад. Ти истраживачи су и себе и своју институцију до последњег момента заваравали да је одлазак привремен, а када би се навикли прекидали би радни однос. Од напред наведеног броја 46 истраживача је отишло стриктно ради усавршавања од којих се само пет вратило у Институт по истеку одсуствовања које је иначе било дуже од првобитно одобреног, док су преостала 34 истраживача раскинула радни однос и запослила се у иностранству.